

Ανθεστήρια και Ψυχοσάββατα: ανιχνεύοντας τον συνεκτικό μύθο

Εισηγήτρια : Σερδάκη Ευαγγελία
4^ο γυμνάσιο Ηρακλείου

στη μνήμη της Εύας Καλαϊτζάκη

Διόνυσος και Ανθεστήρια

Παράσταση από οinoχόη (χουν) του 4^{ου} αι. π.Χ. στην οποία ο **Διόνυσος**, καθισμένος **σε κλισμό**, στρέφεται προς **γυναίκα στεφανωμένη** που προσωποποιεί την **πομπή των Ανθεστηρίων**. Αριστερά ένας **μικρός Έρωτας** δένει το σανδάλι του, ενώ μπροστά του υπάρχει ένα από τα **τελετουργικά κάνιστρα** που χρησιμοποιούνται σ' αυτές τις περιπτώσεις-
Μητροπολιτικό Μουσείο Ν. Υόρκης (πηγή: Ιστορία του Ελληνικού Έθνους της Εκδοτικής Αθηνών)

μαθημάτων, Ηράκλειο, 21-22 Οκτωβρίου

Λευκή λήκυθος του 5^{ου} αι. π.Χ. – Ο Ερμής παραστέκει στην άνοδο των ψυχών που απεικονίζονται φτερωτές-Ιένα, Δημοτικό Μουσείο (πηγή: Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, Εκδοτικής Αθηνών)

ψυχαγωγία :
Έρμης ἄγων τὰς
ψυχάς

Εορτασμός Ανθεστηρίων

Οινοχόη του 420 π.Χ. με παράσταση **ανδρών** που γιορτάζουν τα **Ανθεστήρια**: ο **μεσαίος** κρατάει **χουν**, ενώ ο **ιστάμενος δεξιά** φέρει **δαυλό**, καθώς είναι **νύχτα** -*Metropolitan Museum of Art*

Πατέρας τοποθετεί το παιδί του στην αιώρα

Κατά τη 2^η ημέρα, τους **Χόες**, μέρος στη γιορτή έπαιρναν για πρώτη φορά μέρος και τα **μικρά παιδιά** που είχαν συμπληρώσει τα 3 τους χρόνια. Οι μεγάλοι, γι' αυτόν τον σκοπό, τους χάριζαν το πρώτο τους κανατάκι και εικονίζονται **ανθοστεφανωμένα**. Η συμμετοχή τους στη διαδικασία ήταν μια **πρόγευση της ενήλικης ζωής τους, το έθιμο της αιώρας**, μάλιστα, ήταν μέρος των **Ανθεστηρίων**. (πηγή: ιστοχώρος Ελληνικός Πολιτισμός, <http://users.sch.gr/ipap/>)

Ταφικοί κέρνοι προσφορών προς τους νεκρούς : σύνθετα αγγεία που συνδέονται με την τελετουργία της πανσπερμίας

(πηγή:Μαρινάτος Σπ., «Ανασκαφαί εν Πύλω υπό Σπ. Μαρινάτου», ΠΑΕ, Αθήνα, 1952, 473-496, Ψηφιακή Ανάδειξη Πυλίας, <http://repository.pylia.gr> Εφορεία Αρχαιοτήτων Μεσσηνίας)

Λουκιανός: Χάρων ἢ Ἐπισκοποῦντες

- **Χάρων**
- Τί οὖν ἐκεῖνοι στεφανοῦσι τοὺς λίθους καὶ χρίουσι μύρῳ; οἱ δὲ καὶ πυρὰν νήσαντες πρὸ τῶν χωμάτων καὶ βόθρον τινὰ ὀρύξαντες καίουσίν τε ταυτὶ τὰ πολυτελεῆ δεῖπνα καὶ ἐς τὰ ὀρύγματα οἶνον καὶ μελίκρατον, ὡς γοῦν εἰκάσαι, ἐγγέουσιν;
- **Ἑρμῆς**
- Οὐκ οἶδα, ὦ πορθμεῦ, τί ταῦτα πρὸς τοὺς ἐν Ἄιδου· **πεπιστεύκασιν γοῦν τὰς ψυχὰς ἀναπεμπομένας κάτωθεν** δειπνεῖν μὲν ὡς οἶόν τε περιπετομένας τὴν κνῖσαν καὶ τὸν καπνόν, πίνειν δὲ ἀπὸ τοῦ βόθρου τὸ μελίκρατον.
- Πηγή: Μικρὸς Απόπλους, Βιβλιοθήκη τῆς Αρχαίας Ἑλληνικῆς Γραμματείας

Άδης – Πλούτων και Δήμητρα

Αγγειογραφία που θεωρείται ως απεικόνιση της ιδέας ότι **όλα γεννιούνται από τη γη και όλα επιστρέφουν σε αυτήν**. Ο Άδης – Πλούτων, θεός του Κάτω Κόσμου αλλά και της βλάστησης, **ρίχνει σπόρους** από το γεμάτο κέρας **στο οργωμένο χωράφι**, ενώ η Δήμητρα κρατάει **το αλέτρι**. Η **επίκληση του Πλούτωνα** από τους γεωργούς θεωρούνταν **απαραίτητη**, προκειμένου **να φυτρώσει ο σπόρος** της Δήμητρας. Το ίδιο **το όνομα** του θεού, επίσης, αποτελεί υποδήλωση του **πλούτου** που προέρχεται **από τη γη** · 430- 420 π.Χ. Εθνικό Αρχ. Μουσείο (πηγή : Ελληνική Μυθολογία Εκδοτική Αθηνών)

Επιμέλεια: Δ. Αγγελοπούλου
μαθημάτων, Ηράκλειο, 21-22 Οκτωβρίου

Καρναβάλι Σοχού Θεσσαλονίκης

Η δημιουργία του ανθρώπινου γένους

Στον νεόπλαστο άνθρωπο, που κρατά ακόμη ο πλάστης του, ο Προμηθέας, η Αθηνά εμφυσά πνεύμα με τη μορφή μιας πεταλούδας – λεπτομέρεια από σαρκοφάγο του 270 μ.Χ., Ρώμη, μουσείο Καπιτωλίου (πηγή: Ελληνική Μυθολογία Εκδοτικής Αθηνών)

διημερίδα φιλολογικών
μαθημάτων, Ηράκλειο, 21-22 Οκτωβρίου

2016

Ο Έρωτας - ηνίοχος σε άρμα που σύρεται από 2 ψυχές - πεταλούδες

Ένα από τα πήλινα σφραγίσματα των ύστερων ελληνιστικών χρόνων από τη Δήλο που εικονογραφούν τις περιπέτειες του Έρωτα και της Ψυχής, με βάση το μυθιστόρημα « **Μεταμορφώσεις** » του Απουλήιου (πηγή: Έρωσ, Η τέχνη του Έρωτα στην αρχαιότητα του Ν. Σταμπολίδη- εφημερίδα Το Βήμα)

Αγαμέμνων και ψυχές

Σε τοιχογραφία από **ετρουσκικό τάφο της Ταρκυνίας, 325-300 π.Χ.**, απεικονίζεται αριστερά ο **Αγαμέμνωνας** και πίσω του **ψυχές** σκαρφαλωμένες **στα δέντρα**. Είναι γνωστό ότι στους Ετρούσκους άρεσε να **υιοθετούν ονόματα και πολιτισμικά στοιχεία των Ελλήνων**. (πηγή: Ιστορία του Ελληνικού Έθνους της Εκδοτικής Αθηνών)

διημερίδα φιλολογικών
μαθημάτων, Ηράκλειο, 21-22 Οκτωβρίου

2016

Πρώιμη ελληνιστική στήλη με παράσταση νεκρόδειπνου

Στα δεξιά εικονίζεται **ένα ζευγάρι**. Ο **άνδρας**, που αποδίδεται μεγαλύτερος σε κλίμακα, απεικονίζει τον **αφηρωισμένο νεκρό**. Κάθεται σε κρεβάτι, στηρίζεται στο αριστερό χέρι και στο ανασηκωμένο δεξί **κρατάει φιάλη**, ενώ στα πόδια του κάθεται η **νεαρή γυναίκα του**, η οποία **τον αγκαλιάζει**. Μπροστά τους στέκει ένα **τραπέζι, γεμάτο με διάφορους καρπούς και φαγητά**. Στο **κέντρο** της παράστασης εμφανίζεται γυμνή ανδρική μορφή, μικρότερη σε μέγεθος από το ζευγάρι, η οποία χαρακτηρίζεται ως **ηνίοχος**. Στο **αριστερό τμήμα** της παράστασης και σε μικρότερη κλίμακα, επίσης, απεικονίζονται οι **συγγενείς του ζευγαριού, ελικωτός κρατήρας** και πάνω **ένα άλογο**, χθόνιο στοιχείο(πηγή:<http://odysseus.culture.gr/>)

Γυναίκα με προσφορές μπροστά σε ταφικό μνημείο

Σε αττική λευκή λήκυθο του 440 π.Χ. απεικονίζεται **γυναίκα** που κρατάει **κάνιστρο προσφορών με στεφάνια** πλησιάζοντας σε τάφο με σήμα επιτύμβια στήλη, ενώ **αριστερά ο νεκρός σύντροφος**, με κόκκινη χλαμύδα, όρθιος παρακολουθεί - ένα εξαιρετο δείγμα **του ζωγράφου του Bosanque**, συμβατικό όνομα από τον ερευνητή που πρώτος μελέτησε τον συγκεκριμένο ζωγράφο. (πηγή: e- book Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου: Ο Κύκλος των Μουσειών, Ίδρυμα Λάτση)

μακαρ(ο)ώνια < μακάριος + αιωνία

- ἡ **μακαρία** = βρῶμα ἐκ ζωμοῦ καί ἀλφίτων (Ησύχιος, Λεξικό, 5^{ος} αι. μ.Χ.)
- **τα μακαρώνεια** =οι ὕμνοι που ψάλλονται κατά την κοίμηση της Θεοτόκου (**1343**,Εθνική Βιβλιοθήκη Αθηνών)
- **τα μακαρώνια** = αρχικά **τροπάρια μακαριστικά** που ψάλλονταν κατά την **κηδεία** ή στα **περίδειπνα**, στα οποία προσφέρονταν κυρίως **ζυμαρικά**. (Φαίδων Κουκουλές)

Αναζητώντας τα αρχαία Ανθεστήρια στα νεοελληνικά Ψυχοσάββατα

<https://www.youtube.com/watch?v=qtkM3UbgVfg>